

УДК 330.34

JEL Classification: O15; P46

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5\(38\).67-82](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.5(38).67-82)

Д.В. Попова, здобувач

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна

Інтелектуалізація економіки в контексті генези світового господарства

Стаття присвячена дослідженню змісту категорій «інтелект», «інтелектуальний капітал», «інтелектуалізація» в контексті генези світової економіки. Проаналізовані погляди вітчизняних та зарубіжних вчених на категорії «інтелектуальна економіка», «економіка знань», «інтелектуалізація». Досліджено ключові аспекти інтелектуалізації, визначені особливості неоіндустріалізації економіки. З урахуванням проведеного термінологічного аналізу виявлена багатоаспектність досліджуваного поняття «інтелектуальна економіка» і запропоноване власне визначення. Визначені сучасні тенденції трансформаційних перетворень соціально-економічних категорій в контексті інтелектуалізації економіки.

інтелектуалізація, інтелектуальна економіка, інтелектуальний капітал, людський капітал, економічне зростання, світове господарство, трансформація економіки

Д.В. Попова, соискатель

Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина

Інтелектуалізації економіки в контексте генезиса мирового хозяйства

Стаття посвящена исследованию содержания категорий «интеллект» «интеллектуальный капитал», «интеллектуализация» в контексте генезиса мировой экономики. Проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых на категории «интеллектуальная экономика», «экономика знаний», «интеллектуализация». Исследованы ключевые аспекты интеллектуализации, определены особенности неоиндустриализации экономики. С учетом проведенного терминологического анализа обнаружена многоаспектность исследуемого понятия «интеллектуальная экономика» и предложено собственное определение. Определены современные тенденции трансформационных преобразований социально-экономических категорий в контексте интеллектуализации экономики.

інтелектуалізація, інтелектуальна економіка, інтелектуальний капітал, людський капітал, економічний розвиток, світове господарство, трансформація економіки

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світового господарства поряд з такими традиційними ресурсами, як земля, праця, капітал та підприємницькі здібності вагомий роль відіграють інтелектуальні ресурси. Реалізація інтелектуальних ресурсів здійснюється в контексті інноваційного розвитку – шляхом створення, передачі і впровадження інновацій. У світовій економіці саме від ступеня розвитку та ефективного використання інтелектуальних ресурсів залежить конкурентоспроможність країн, регіонів, підприємств та добробут суспільства в цілому. Перехід від минулих етапів генези світового господарства до новітнього призводить до принципових трансформацій умов економічної діяльності. На сьогоднішній день основними ресурсами розвитку світової економіки стали люди і їх інтелектуальний капітал. Саме інтелект не має ні яких кордонів, а тому вільно переміщується за допомогою цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, для сучасного економічного розвитку характерні такі категорії, як інтелект, інтелектуальний капітал, інтелектуалізація. На сьогоднішній день, незважаючи на велику кількість вітчизняної та закордонної наукової літератури не існує єдиного загальноприйнятого підходу до сутнісного визначення цих економічних категорій. Тому вкрай важливо визначити зміст даних економічних категорій, зокрема дефініції «інтелектуалізація економіки» в контексті генезису світової економіки і суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питаннями теорії та методології інтелектуалізації економіки займаються такі сучасні вчені, як О. Амоша [1], Ю. Бажал [2], О. Бутнік Сіверський [5], В. Воронкова [7], О. Грішнова [11], В. Геєць [8, 9], О. Кендюхов [14], А. Колот [15], Й. Ситник [22], А. Чухно [26, 27] та інші.

У світі проблематика інтелектуалізації економіки та соціально-економічного розвитку в останні десятиліття досліджувалась такими ученими, як Е. Брукінг [4], Дж. Гелбрейт [10], Т. Стюарт [23, 32, 33], Г. Бекер [28], Д. Белл [3], П. Друкер [29], В. Іноземцев [12], М. Кастельс [13], Б. Санто [20], Е. Тоффлер [24], С. Пайк, Й. Руус [21], Р. Фатхутдиновим [25] та ін.

У більшості сучасних наукових робіт, присвячених дослідженню закономірностей і тенденцій розвитку економічного середовища, інтелектуалізація економіки розглядається як аксіома, на тлі якої відбуваються соціально-економічні трансформації в сучасному суспільстві. І тільки в деяких роботах автори вивчають процес інтелектуалізації як самостійне явище, що потребує окремого предметного дослідження. Продовження досліджень у сфері інтелектуалізації економіки в контексті генези світової економіки покликане внести вклад у вивчення процесів генерування ідей і їх втілення в матеріальних і нематеріальних формах.

Постановка завдання. Метою статті є визначення змісту дефініцій «інтелект», «інтелектуальний капітал», «інтелектуалізація», дослідження їх поступової трансформації і значущості у сучасних умовах господарювання та визначення поняття «інтелектуалізація економіки».

Виклад основного матеріалу. Сучасна світова економіка, що безпосередньо заснована на інтелектуальному багатстві і використанні розумового потенціалу, є інтелектуальною економікою або економікою знань.

В загальному розумінні, інтелектуальна економіка - це економіка, в рамках якої створюються такі цінності, виробництво і споживання яких забезпечує одночасно всебічний розвиток людини і розширене відтворення самих умов її життя, включаючи, звичайно ж, неявне відтворення життєвих неекономічних цінностей. Важливою характеристикою сучасності є збільшення питомої ваги інтелекту в кожному виробленому товарі. Вже у 1920-ті роки в США відзначалося зростання випуску продукції при постійному рівні вкладеного капіталу і праці та навіть його суттєвому зниженні. Саме це свідчило про те, що критичним фактором виробництва стало знання, перш за все наукове.

На думку теоретиків постіндустріального, інформаційного суспільства (Д. Бела, Т. Турена, Р. Дарендорфа, Е. Тоффлера, І. Масуда, Дж. Несбіта та ін.) впровадження нових комп'ютерних і телекомунікаційних технологій якісно змінює показники соціально-економічного розвитку світового господарства і, в кінцевому рахунку, повинно призвести до формування нового типу суспільного устрою, в якому провідну роль відіграватимуть знання і інформаційне забезпечення. Одним із наслідків цього є зниження матеріальної ресурсоемності виробництва, що створює умови для зростання суспільного добробуту. Іншим наслідком - підвищення попиту на послуги, пов'язані з науково-технічним знанням і, відповідно, зменшення ролі промислової праці.

Таким чином, передумовою інтелектуалізації економіки є, зростаюча потреба людини в таких благах, які, як мінімум, не руйнують особистість і оточуючу її соціальну та природну дійсність. У цій економіці система соціально-економічних і пов'язаних з ними відносин спрямована на всебічний і найбільш повний розвиток людини.

Сучасні тенденції інтелектуалізації економічного розвитку зумовили перехід економіки від екстенсивного типу, за якого відбувається збільшення масштабів

виробництва при збереженні технологій, до більш складних і наукомістких технологій, що характеризується інтенсивним економічним зростанням. Даний перехід проявляється за такими ключовими напрямками:

- оновлення виробництва за рахунок досягнень науково-технічного прогресу;
- підвищення професійної компетентності трудових ресурсів підприємств;
- розширення асортименту продукції, що випускається і запропонованих послуг;
- підвищення якості продукції.

С. Міхнеева [18] досить чітко описує основні ознаки змін, які відбуваються у світовій економіці під впливом попиту інтелектуалізації, з якими ми повністю згодні:

- заміна праці знаннями, що означає перехід від технічних навичок до інтелектуальних;
- випереджаючі темпи розвитку нематеріалізованої продукції над матеріалізованою;
- перехід від технократичної до антропоцентричної організації виробництва і праці (перехід і зміна вимог до функцій працівника від вузькоспеціалізованого до працівника-універсалу);
- демократизація економічних відносин (інтеграція колективу з підприємством);
- соціалізація праці, в основу якої покладена зміна потреб людини, а саме зміщення в цій сфері пріоритетів з матеріального багатства на інтелектуальне;
- деструкція основ приватної власності (в основі цього перехід знань в розряд колективної власності, що пов'язано з великою насиченістю інформаційних потоків);
- новий тип економічної влади, який можна виразити гаслом «знання - влада», який проявляється в тому, що наявність і відсутність знань стає лімітуючим фактором технологічного та економічного прогресу;
- формування нових пріоритетів особистості і соціуму, що означає перехід від максимізації матеріального споживання до «якості життя»;
- прозьюмеризм, який означає перехід від «чесного виробництва» до «процесу», тобто виробничої діяльності, яка розглядається як «різновид відпочинку».

Оскільки процес інтелектуалізації економіки є складним та поетапним, то необхідно також відслідкувати його витoki. Нами були досліджені основні терміни і поняття, які передували безпосередньо усталеним науковим уявленням про інтелектуальну економіку.

Термін «інтелектуальний капітал» був вперше використаний у 1969 р. американським економістом Дж. Гелбрейтом. У своїй праці «Нове індустріальне суспільство» він стверджував, що високий рівень виробництва і доходу, який є результатом застосування передових технологій і великих масштабів виробництва, призводить до того, що на досить значну частину населення перестає тиснути тягар турбот, пов'язаних із задоволенням елементарних фізичних потреб. А внаслідок цього і економічна поведінка стає більш гнучкою. Не тільки ціни і витрати, пов'язані з виробництвом, але і споживчий попит стає об'єктом управління. До того ж Гелбрейт стверджує, що в індустріальній системі на ринку праці продовжує діяти тенденція до надлишку робочої сили. У минулому столітті більш важливе значення набув капітал: влада перейшла до капіталу. Вимоги, які диктуються технікою і організацією виробництва, а не ідеологічні символи – ось що визначає стан економічного суспільства [10, с. 14-16]. Дж. Гелбрейт визначає інтелектуальний капітал, як інтелектуальну діяльність співробітників фірми, що включена у виробничий процес і пов'язана з генеруванням ідей і прибутку. Дане визначення неодноразово коригувалось і доповнювалось через призму збагачення наукової думки.

Далі, термін «інтелектуальний капітал» був популяризований американським економістом і публіцистом Томасом Стюартом. Він розглядав «... інтелектуальний капітал як накопичені корисні знання ... у вигляді патентів, процесів, управлінських навичок, технологій, досвіду і інформації про споживачів і постачальників» [33]. У своєму науковому дослідженні «Інтелектуальний капітал. Нове багатство організацій» відзначає, що інтелектуальна компанія – це в багатьох відносинах щось зовсім інше. Її основні фонди не мають матеріальної форми, і взагалі не зрозуміло, кому вони належать і хто відповідає за їх зміст.

У поняттях «інтелектуальна економіка» і «інтелектуальна компанія» найцінніша вихідний матеріал, необхідний для вирішення нашого завдання – інформація [32, с. 372-400, с. 4-6]. Отже, Т. Стюарт піднімає питання про витіснення фізичної праці новітніми та більш зручними технологіями і засобами праці.

У подальших публікаціях, зокрема в праці «Інтелектуальний капітал. Нове багатство організацій» (1997) дослідник представляє структурні елементи інтелектуального капіталу: людський, структурний (технології, організаційні процеси, патенти) та споживчий (клієнти, постачальники та ін.) капітал (рис. 1).

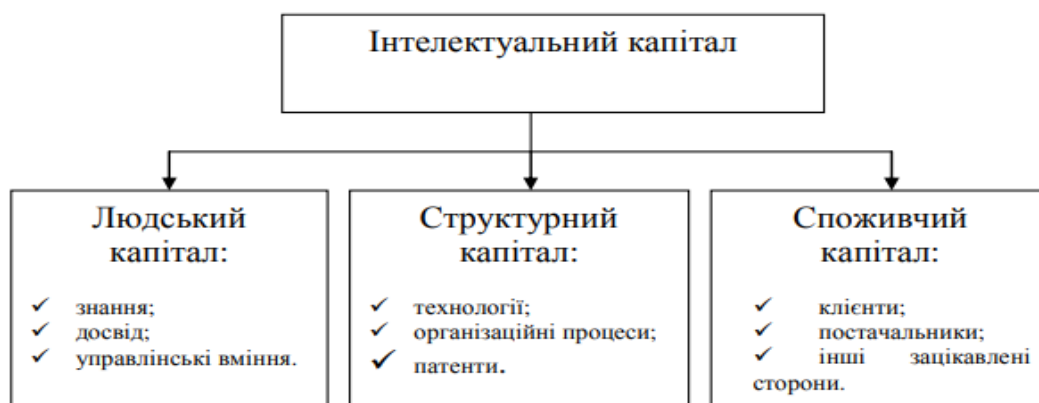

Рисунок 1 - Складові елементи інтелектуального капіталу за Т. Стюартом
Джерело: складено авторами на основі [33]

Учення про роль інтелектуального капіталу зазнає еволюції. Характерні особливості інтелектуального капіталу розкриті багатьма вченими північноамериканської школи. Представники академічного середовища США розглядають «інтелектуальний капітал» у динамічному стані, обґрунтовуючи його вплив на забезпечення конкурентоспроможності. Згідно з трактуванням професора Кейт Брейді «інтелектуальний капітал – це перетворення знань і невидимих активів у ... ресурси, які надають конкурентні переваги індивідуумам, фірмам, країнам» [16].

Інший представник цієї наукової школи у 1993 р. вчений Вільям Хадсон (1993) у своїх працях більш детально описує інтелектуальний капітал як «компетентність людини, яку формують психофізіологічні можливості особистості, здобуті знання і поведінка, сформована в процесі навчання, виховання та практичної діяльності, набуті вміння і здібності, визначні здібності (таланти)» [30].

Пожвавилися дослідження теорії інтелектуального капіталу в межах європейського наукового простору, зокрема, це – англійська школа, основоположником якої вважається Енні Брукінг, Уенді Буковіч, Руф Вільямс, Г'юоран Рус, Йохан Рус, Лін Лім, Пітер Делімор та ін. Зокрема, Е. Брукінг у книзі «Інтелектуальний капітал ключ до успіху в новому тисячолітті» дає своє тлумачення інтелектуального капіталу – це термін для позначення матеріальних активів, без яких компанія не може існувати [4].

Своє продовження цей підхід знайшов у працях братів Йохана та Гьйорана Русів (1997), які стверджують, що інтелектуальний капітал – це «сума невідображених у фінансовій звітності активів, яка включає і те, що залишається у думках працівників ... після повернення додому» [21]. Використання узагальненого підходу до трактування поняття «інтелектуальний капітал» знаходимо в подальших публікаціях, здійснених протягом 1997–1999 рр. Йоханом Русом у співавторстві з іншими вченими, зокрема Гьйораном Русом, Лейфом Едвінсоном, Ніколя Драгонетті та Лізою Фернстрьом, де зазначається, що це «сума ... активів «мислячих» і «немислячих».

Далі ряд дослідників пропонували свою інтерпретацію даної категорії: «знання, які можна конвертувати у вартість» (Л. Едвінсон); «Всі негрошові та нематеріальні ресурси» (Й. Руус, С. Пайк і Л. Фернстейм); «Процес перетворення знань і прихованих активів в корисні ресурси» (С. Алберт і К. Бредлі); «Структуровані знання і здібності, що володіють потенціалом розвитку і створення вартості» (Дж. Даум)» [19].

Незважаючи на відсутність єдиної думки про визначення елементів інтелектуального капіталу, більшість дослідників і практиків сходяться на тому, що інтелектуальний капітал є системою певних складових (К.-Е. Свейбі, Л. Едвінссон, М. Мелоун, Е. Брукінг), сукупністю взаємопов'язаних елементів.

Так, наприкінці 80-х років минулого століття К.-Е. Свейбі розробив розгорнену структуру інтелектуального капіталу, визначаючи його як нематеріальні активи. [8, с. 194-209]. Перш за все відзначимо, що автор відносить до інтелектуального капіталу три компоненти: індивідуальну компетентність, внутрішню та зовнішню структуру фірми.

В свою чергу Е. Брукінг ототожнює інтелектуальний капітал з нематеріальними активами: «Інтелектуальний капітал ... – це термін для позначення нематеріальних активів...». До інтелектуального капіталу фірми дослідник відносить ринкові активи, активи інтелектуальної власності та інфраструктури, гуманітарні активи [8, с. 194-209].

Загалом більшість існуючих думок зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів щодо визначення інтелектуального капіталу можна поділити на дві основні групи:

- 1) інтелектуальний капітал ототожнюється тільки з людським фактором;
- 2) інтелектуальний капітал – це розширена система, процеси і структура якої представлені пошуком оптимальної інтелектуальної ефективності і відносин між колегами.

Вітчизняна наукова думка має свої теоретико-методологічні положення інтелектуального капіталу, вміщені у працях таких учених як О. Бутнік-Сіверський, В. Врублевський, С. Вовканич, В. Геєць, О. Грішнова, А. Колот, М. Козоріз, С. Ілляшенко, О. Кендюхов, А. Череп, А. Чухно та ін. Так, Олесь Бутнік-Сіверський вважає, що «інтелектуальний капітал – це створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований, утримується підприємством для ймовірності одержання прибутку [5].

С. Вовканич і Л. Семів стверджують про доцільність розгляду інтелектуального капіталу в якості ендогенної домінанти людського капіталу, враховуючи те, що перший охоплює змістовні характеристики другого [6]. Дослідник Петро Крайнев визначає інтелектуальний капітал як «... знання, продукт творчих зусиль, розумової, інтелектуальної праці, які оцінені, належать організації, і ... приносять додаткову вартість» [17].

Українські вчені в основному, у визначенні поняття «інтелектуального капіталу» частіше всього в якості його основної складової висувають знання (а також інформацію, вміння, компетенції, здібності, досвід, спілкування і т.д.). З іншої сторони, у наведених визначеннях є тенденції до визначення інтелектуального капіталу в

контексті забезпечення приросту вартості компанії і створення конкурентних переваг за рахунок нематеріальних активів.

А. Чухно поділяє інтелектуальний капітал на дві складові частини: людський та структурний капітали [26, с.275-276]. Він стверджує, що інтелектуальний капітал втілений працівниками у вигляді досвіду, знань, навичок, здатності до нововведень, а також інформацією, яка належить компанії.

Академік Валерій Геєць стверджує що «інтелектуальний капітал – це, насамперед, люди та знання, якими вони володіють, а також їх навички і все те, що допомагає ефективно їх використовувати; збірне поняття для визначення нематеріальних цінностей, що об'єктивно підвищують ринкову вартість компанії» [9].

Вчений Олександр Кендюхов вважає, що «термінологічно інтелектуальний капітал – це капітал, створений людським і/або машинним інтелектом та представлений інтелектуальними ресурсами, здатними створювати нову вартість. ... Інтелектуальний капітал – це засіб створення нової вартості. Інтелектуальні ресурси включають, власне, інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти, які, в свою чергу, можуть бути використані як засоби виробництва» [14].

О.А. Грішнова розглядає інтелектуальний, людський та соціальний капітали як окремі самостійні поняття і вважає неправильною практику включення людського або соціального капіталу в інтелектуальний капітал [11, с. 19-23, с. 20]. Із такою позицією важко погодитись, адже без елементів, втілених у людському і соціальному капіталі, на нашу думку, поняття інтелектуального капіталу втрачає свою основну суть.

Отже, шляхом детального огляду поглядів більшості вітчизняних учених, можна зробити висновок, що вони суттєво не відрізняються від поглядів світової економічної думки.

У нашому дослідженні, вважаємо, що інтелектуальний капітал доцільно розглядати і детермінувати як багатокомпонентну категорію, що включає в себе соціально-економічні відносини, які виникають між суб'єктами економічної діяльності в рамках відтворення і використання знань, умінь, компетенцій і з приводу створення, використання і поширення інтелектуальних результатів.

Доцільно також зауважити, що у сучасному термінологічному полі виділяється три основні підходи до визначення сутності «інтелектуального капіталу»:

- балансовий підхід: інтелектуальний капітал як підвищення ринкової вартості компанії над балансовою вартістю її активів;
- ресурсний підхід: інтелектуальний капітал як ключовий ресурс;
- економіко-теоретичний підхід: інтелектуальний капітал як сукупність інформації, знань, навичок і професійного досвіду співробітників.

Варто також зауважити, що в науковому середовищі проходить дискусія з приводу співвідношення людського капіталу та інтелектуального. В свою чергу, вважаємо, що людський капітал слід розглядати, як сукупність знань, навичок і досвіду, сформованих за рахунок інвестицій, що дозволяють генерувати дохід і мати позитивні екстерналії для держави і суспільства в цілому. Його ключовим елементом є комплекс, що складається з формальної, корпоративної, додаткової і інформальної освіти.

Інтелектуальний капітал є результатом інтелектуальної діяльності суб'єктів економічної діяльності та їх колективів, інтелектуальний капітал створюється в процесі взаємодії їх окремих частин. Саме інтелектуальний капітал визначає характер і темп оновлення технології виробництва і продукції, які згодом стають конкурентною перевагою на ринку. Як найважливіший інвестиційний ресурс він бере участь в господарському і комерційному обороті з метою отримання надприбутків.

Використання інтелектуального капіталу ґрунтується на принципах ринкових відносин і пов'язане з факторами часу, ризику, ліквідності та окупності.

З огляду на його етимологію, можна відзначити, що реально сформований і використовуваний інтелектуальний капітал виступає інструментом реалізації вимог економічної моральності, забезпечує прогресивний людський розвиток шляхом розширеного відтворення життєвих благ в умовах прагнення світового господарства до екологічної, ресурсної та соціально-економічної рівноваги.

В свою чергу, інтелектуалізація сучасної економіки є об'єктивним процесом, щозаконотворено зумовлюється новою якістю місця і ролі людини в системі світового господарства. Перетворення людини одночасно в ціль, засіб і умову господарської діяльності зобов'язує по-новому характеризувати процеси індивідуального і суспільного відтворення.

Серед найвагоміших причин інтелектуалізації економіки можна виділити наступні: - збільшення частки осіб, діяльність яких так чи інакше пов'язана з творчою або інноваційною працею; - зміна суті і принципів освіти з огляду на нові вимоги і виклики сьогодення; - зростання інтелектуальної культури на виробництві; - підвищення наукоємності виробництва і нових технологій, форм організації та режимів трудової діяльності; - розширення практики використання в розвитку економіки новітніх досягнень з різних областей наукових знань.

Безпосередньо процес інтелектуалізації передбачає: - формування інноваційної якості економічного розвитку, його невід'ємний зв'язок з підвищенням якості товарів та послуг; - впровадження науково-технічного прогресу в різні сфери економічного соціального середовища; - усталений економічний розвиток в контексті збереження екології та дотримання світових екологічних принципів; - зростання соціальної інфраструктури; - активізація інвестування в інтелектуальний капітал; - поліпшення умов праці; - посилення соціальної орієнтованості економічного розвитку.

Перераховані якісні результати досягаються за рахунок наступних умов, які будуть широко запроваджені у систему світового суспільного устрою:

- інтелектуалізація індивідуальних характеристик на основі безперервного якісного навчання, вдосконалення та придбання нового досвіду і знань;
- широкомаштабна інтелектуалізація об'єктів техноструктури: оснащення новітніми цифровими та інформаційно-комунікаційними технологіями будівель, бізнес-центрів, об'єктів інфраструктури і промисловості, комунального господарства, культурно-дозвільних та оздоровчих центрів тощо;
- розвиток інтелектуально-інформаційного простору, що включає в себе Інтернет, засоби зв'язку, їх постійне вдосконалення і повсюдне впровадження;
- загальна автоматизація, роботизація, створення штучного інтелекту.

В даний час не вироблено єдиної позиції в підходах до визначення поняття «інтелектуалізація економіки» (табл. 1).

На наш погляд, процес інтелектуалізації економіки можна представити як перетворення інформації і знань як в економічний ресурс, так і в економічне благо. Перетворення знань в економічний ресурс в процесі інтелектуалізації призводить до збільшення частки наукоємного виробництва. У широкому сенсі інтелектуалізацію порівнюють з сукупністю процесів застосування інтелектуального та інноваційного капіталів. Знання, а згодом інновації та наукомісткі технології стають ключовим фактором виробництва, що дозволяє отримувати інтелектуальну ренту і забезпечує економічне зростання за рахунок збільшення доданої вартості.

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «інтелектуалізація економіки»

Підходи	Визначення
<p>Антропоцентричний підхід:</p> <p>1) процес надання ціннісно-мислового навантаження економічним відносинам, в яких інтелект і моральність висуваються на перший план;</p> <p>2) процес накопичення знань, що стає джерелом формування людського капіталу.</p>	<p>Інтелектуалізація сучасної економіки - це об'єктивно-імперативний процес формування і розвитку високоморальних основ господарської діяльності.</p> <p>Головним напрямком формування нової інтелектуальної економіки стають розвиток і удосконалення людського капіталу, його інтелектуалізація, наявність компонента знань і креативності у його діяльності.</p>
<p>Перетворення інтелектуальної праці у матеріальну форму</p>	<p>Сутність інтелектуальної праці полягає в тому, що її результати знаходять об'єктивну форму вираження, «матеріалізуючись» в об'єктах інтелектуальної власності.</p> <p>Інтелектуалізація економіки виявляється в підвищенні питомої ваги зайнятих інтелектуальною працею людей, зростанні її значення в розвитку суспільства, зростанні частки нових знань, що втілюються у технологічних, організаційних, продуктових і управлінських інноваціях.</p>
<p>Перетворення інформації та знань як в економічний ресурс, так і в економічне благо</p>	<p>Інтелектуалізація сучасної економіки – це процес перетворення інформації і, головне, знань, з однієї сторони, в економічний ресурс, який має першочергове значення для формування добробуту, а з іншої сторони, в економічне благо, задоволення потреби в якому сприяє розвитку людини, колективу і суспільства в цілому.</p>
<p>Процес збагачення праці знаннями і збільшення частки інтелектуальної складової в діяльності індивіду</p>	<p>Інтелектуалізація праці - це процес, що постійно збагачується знаннями і знаходиться в динамічному стані, основними факторами його розвитку є освіта, готовність його підвищення, генетичні здібності і врахування досвіду попередніх поколінь; це збільшення частки інтелектуальної праці в діяльності людини.</p>

Джерело: узагальнено авторами

При цьому, коли говорять про зростаючу значущість знань в економіці, йдеться про потенційні можливості, які можуть бути реалізовані людьми, що володіють потрібним рівнем знань. Тому знання починають прирівнюватися до економічного блага, яке покликане задовольнити потреби людей в розвитку.

У загальному вигляді інтелектуалізація економіки розглядається як процес розвитку наукоємних основ в економічній дійсності, що здійснюється за допомогою проведення наукових досліджень і реалізації прикладних розробок, а також постійної генерації нових знань. Наслідком процесів інтелектуалізації стає трансформація економіки:

- нематеріальні товари - інформація та послуги - мають вищу ринкову вартість, ніж матеріальні товари, і це обумовлює значне зростання сфери послуг у порівнянні з реальним сектором;
- знання та інновації стають основним джерелом збільшення доданої вартості;
- змінюються характер і форма праці, з'являються диверсифікація, фрагментація і індивідуалізація праці;
- зростають витрати на освіту і на охорону здоров'я;
- відбувається демасифікація виробництва з урахуванням індивідуального попиту і включення культурно-ціннісної складової;
- формується нова система цінностей сучасного суспільства.

Вважаємо, що окрім цього, інтелектуалізація економіки стає індикатором якості та імперативом економічного зростання світового господарства, що відповідає за рівень наукоємності суспільного виробництва. Як наслідок, людський капітал як базове невід'ємне джерело інтелектуалізації економіки починає фігурувати в різних моделях економічного зростання.

На нашу думку, в результаті цього процесу модель базується на певній структурі, яка включає пріоритетне ставлення до інтелектуальної власності, креативної праці, наукомісткого виробництва, безперервної освіти і зростання потреб у самореалізації. Процеси швидкісної інтелектуалізації забезпечують визнання в економіці найвагомішої ролі знань над іншими факторами виробництва і ключовим елементом у створенні економічних цінностей.

В результаті проведеного нами аналізу узагальнення сутнісних категорій поняття «інтелектуалізація економіки» нами була виявлена багатоаспектність досліджуваного поняття (рис.2). Різні соціально-економічні категорії трансформуються в ході генези світового господарства, і сукупність їх змін може характеризувати ступінь інтелектуалізації як в цілому світової економіки, так і економіки окремих країн, регіонів, підприємств.

Інтелектуалізація економіки є узагальнюючою характеристикою одного з напрямків світового економічного розвитку, в основі якого лежить перехід на новий технологічний уклад, ядром якого є високотехнологічні галузі (біотехнології, наноелектроніка, космічна техніка тощо). Таким чином, інтелектуалізація економіки нами визначається як сукупність великої кількості трансформацій різних економічних процесів і об'єктів, що відбуваються внаслідок переходу до нової економіки, заснованої на інноваційних знаннях.

Результати проведеного нами аналізу і застосування інтегрованого підходу до визначення сутності поняття «інтелектуалізація економіки» дозволяють нам сформулювати наступне визначення: інтелектуалізація економіки - це процес безперервно зростаючого рівня матеріалізації новітніх інноваційних знань, які формуються за рахунок можливостей освітнього середовища, що враховують потреби в конкретних компетенціях, підтримуваних системою безперервної освіти і підвищують якість індивідуального і сукупного людського капіталу.

Як показує визначення, сутнісним елементом і головним суб'єктом при інтелектуалізації економіки є людський капітал як основне джерело генерування ідей. Внаслідок інтелектуалізації всі виробничі процеси і продукти, що виробляються в провідних галузях світової економіки стають все більш складними і високотехнологічними. В результаті зростаюча складність цих процесів і вихідних результатів, проникає в сферу виробництва і споживання, а індивід в свою чергу повинен володіти високим рівнем кваліфікації та адаптивності в новітніх умовах господарювання.

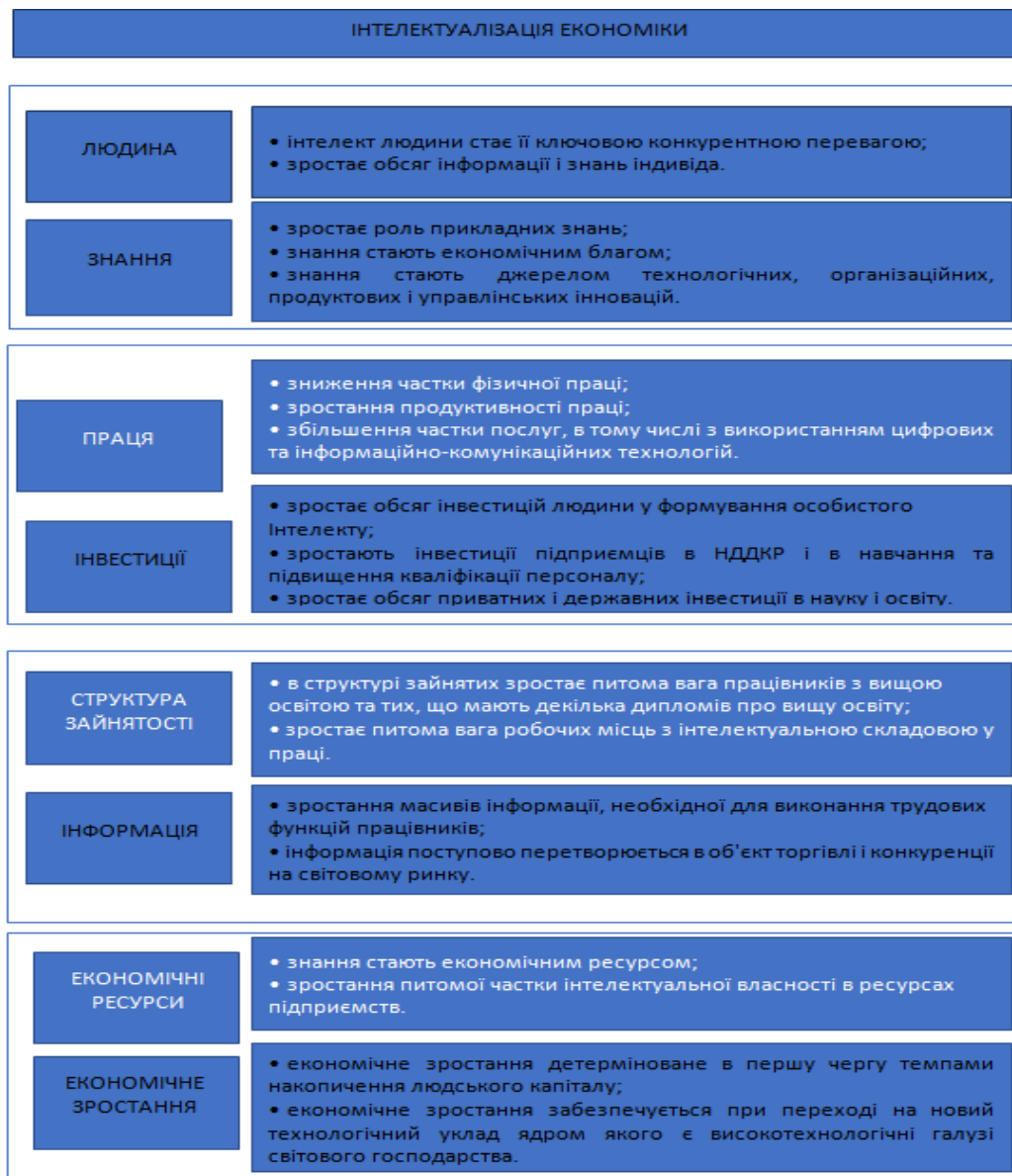

Рисунок 2 – Сучасні тенденції трансформаційних перетворень соціально-економічних категорій в контексті інтелектуалізації економіки

Джерело: побудовано авторами

Слід зазначити, по-перше, інтелектуалізація економіки безпосередньо не визначається інформатизацією суспільства і економіки. Інтенсифікація інформаційного простору є лише сприятливою умовою для інтелектуалізації економіки, але не є самою її суттю. По-друге, кількісне зростання і якісне оновлення інформаційного сектора економіки не є аргументом на користь пріоритету сфери послуг щодо трансформаційного сектора економіки в цілому або матеріального виробництва.

Економіка будь-якого періоду світового господарства завжди була одночасно і трансформаційною, і інформаційною. В процесі еволюції людина, пізнаючи світ, отримувала нову інформацію, розвивала свої вміння, навички, знання і одночасно удосконалювала свою матеріальну базу. Прогресивний розвиток суспільства передбачає зміну пріоритетів тих чи інших економічних ресурсів, а також вибір

найефективнішої їх комбінації для задоволення потреби у потрібних товарах та послугах.

Відповідно можемо визначити основні особливості і характеристики стадій розвитку світового господарства, що представлені в табл. 2.

Таблиця 2 – Основні характеристики стадій розвитку світового господарства

Показник	Доіндустріальне	Індустріальне	Неоіндустріальне
Основний вид взаємодії в процесі виробництва	людина, природа	людина, змінена нею природа	людина, людина
Тип виробничої діяльності	видобування	виготовлення	обробка
Стан ресурсо-енергетичної системи	необмежені ресурси і запаси	усвідомлення обмеженості ресурсів і запасів	вичерпність ресурсів, їх нестача, та пошук нових альтернативних джерел
Характер базових технологій	трудомісткі	капіталомісткі	наукомісткі
Головний ресурс	природні ресурси	енергія	інформація
Основний фактор виробництва	праця	капітал	знання

Джерело: узагальнено авторами

Таким чином, доіндустріальне суспільство характеризується тим, що основною формою життєдіяльності є взаємодія людини з природою. Робоча сила зайнята в сільському господарстві і гірничій справі, тоді як виробництво базується на важкій фізичній силі людини. По суті, людина не створює, а пристосовує природні ресурси для задоволення власних потреб.

Індустріальна стадія суспільно-економічного розвитку виникає в результаті промислової революції кінця XVIII - початку XIX ст. Вона зумовлює створення великого машинного виробництва, виробництво машин самими машинами. Новий технологічний спосіб виробництва поглиблює поділ праці, частково звільняючи людину. Спеціалізація і кооперація виробництва сприяють прискоренню науково-технічного прогресу, зростанню масштабів виробництва, а вихід машинного виробництва за національні кордони обумовлює інтернаціоналізацію господарської системи, створення і розвиток світового ринку.

Сучасний етап розвитку виникає на основі науково-технічної революції. Сучасні зміни, що відбуваються у світовій економіці можна охарактеризувати як зміну самого типу економіки: від машинно-індустріального - до індустріально-інформаційного типу. Можна стверджувати, що на даному етапі, економіка потребує людину, як таку, що не просто володіє фізичною силою, а як власника і розпорядника унікальної сили інтелектуальної енергії, здатної до генерації нових ідей і трансформації світового господарства.

Процес інтелектуалізації світового господарства зазвичай пов'язується з наростанням процесу інформатизації суспільства та економіки і трактується як перетворення індустріальної економічної системи в постіндустріальну. При цьому під постіндустріальною економікою розуміється економіка, в якій основний пріоритет змістився з виробництва товарів на виробництво послуг. Відповідно до цього визначення передбачається, що вартість вироблених послуг перевищує вартість вироблених товарів. Так, А.А. Чухно [27] зазначає, що зростання і розвиток технічної

озброєності праці, значне підвищення її продуктивності (при порівняно невеликій зайнятості) забезпечують такі обсяги виробництва матеріальної продукції, що більшість повне задоволення матеріальних потреб стає реальним і в свою чергу створює можливості для швидкого розвитку сфери послуг - освіти, науки, культури. На зміну індустріальному суспільству з переважанням у ньому виробництвом матеріальних благ і матеріальної продукції, приходить постіндустріальне - виробництво послуг, в якому переважають нематеріальне виробництво і нематеріальні блага.

Проте необхідно відзначити, що бурхливий розвиток сфери послуг не означає заміну сфери матеріального виробництва як такої. Бурхливий розвиток сфери послуг покликаний зробити наукомістким і ресурсозберігаючим процес використання природних ресурсів при створенні матеріальних благ, але не замінить сам процес матеріального виробництва. У зв'язку з цим вважаємо, що найдоцільнішим має бути термін «неоіндустріалізація», який більш точно характеризує сучасні зміни, що відбуваються у світовій економіці.

В контексті теми нашого дослідження вважаємо за необхідне згадати про швейцарського економіста, засновника і президента Всесвітнього економічного форуму Клауса Шваба, який є автором терміну «Четверта промислова революція» [31]. Він вважає, що настає новий індустріальний переворот, який буде суттєво відрізнятися від усіх попередніх технологічних укладів. «Світ знаходиться на роздоріжжі. Соціальні та політичні системи, які врятували мільйони людей від злиднів і півстоліття направляли нашу державну і глобальну політику, тепер працюють проти нас». Саме з цього тривожного твердження розпочинається книга «Технології Четвертої промислової революції» Клауса Шваба. Сам термін «Четверта промислова революція» Шваб ввів у економічний термінологічний апарат в 2015 році, і з тих пір концепція встигла набрати масштабні оберти з великою кількістю наукових досліджень і положень. Що ж стосується безпосередньо праці вченого К. Шваба «Технології Четвертої промислової революції» то основна її ідея досить справедлива і стверджує, що подібно до всіх попередніх промислових революцій, Четверта змінює не тільки виробництво, але і все суспільне життя - економіку, відносини між людьми, навіть в якійсь мірі саме розуміння того, що це означає - бути людиною. Штучний інтелект і роботизація, інтернет речей і 3D-друк, віртуальна і доповнена реальність, біо- і нейротехнології – всі ці новітні методи і технології з моментальною швидкістю в один час стають частиною людського повсякденного існування. Але існує й протилежна сторона - процес розвитку технологій в значній мірі безконтрольний, і це несе в собі чималі ризики. Людство не можемо дозволити дивному новому світу, який створює технології, просто з'явитися. Ми повинні усвідомлено формувати майбутнє, в якому хочемо жити.

Таким чином, можемо зробити висновок про необхідність розумного і обґрунтованого використання переваг економіки знань в цілому для розвитку світового господарства з урахуванням потенційних небезпек і загроз, урахуванням попереднього досвіду людства і все більшого переходу до автоматизованої праці і використання систем штучного інтелекту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, з урахуванням проведеного дослідження, вважаємо, що інтелектуальний капітал доцільно розглядати і детермінувати як багатокомпонентну категорію, що включає в себе соціально-економічні відносини, які виникають між суб'єктами економічної діяльності в рамках відтворення і використання знань, умінь, компетенцій і з приводу створення, використання і поширення інтелектуальних результатів. Варто також зауважити, що відмінність між людським капіталом та інтелектуальним полягає в тому, що людський капітал - це сукупність знань, навичок і досвіду, сформованих за рахунок

інвестицій, що дозволяють генерувати дохід і мати позитивні екстерналії для держави і суспільства в цілому, а інтелектуальний капітал є результатом інтелектуальної діяльності суб'єктів економічної діяльності та їх колективів, який створюється в процесі взаємодії їх окремих частин. Саме інтелектуальний капітал визначає характер і темп оновлення технології виробництва і продукції, які згодом стають конкурентною перевагою на ринку. В свою чергу, інтелектуалізація сучасної економіки є об'єктивним процесом, що закономірно зумовлюється новою якістю місця і ролі людини в системі світового господарства, а тому ми визначаємо його, як перетворення інформації і знань як в економічний ресурс, так і в економічне благо. Наслідком процесів інтелектуалізації стає трансформація економіки в економіку знань.

В результаті проведеного аналізу узагальнення сутнісних категорій поняття «інтелектуалізація економіки» нами була виявлена багатоаспектність досліджуваного поняття, сутність якого полягає у процесі безперервно зростаючого рівня матеріалізації новітніх інноваційних знань, які формуються за рахунок можливостей освітнього середовища, що враховують потреби в конкретних компетенціях, підтримуваних системою безперервної освіти і підвищують якість індивідуального і сукупного людського капіталу. Можна стверджувати, що на сучасному етапі, економіка потребує людину, як таку, що не просто володіє фізичною силою, а як власника і розпорядника унікальної сили інтелектуальної енергії, здатної до генерації нових ідей і трансформації світового господарства. Саме таке суттєве зрушення у наукових поглядах на роль людини і її можливостей відбулось при переході від індустріального до неоіндустріального суспільства.

Отже, новітнє суспільство знань не заміщає індустріальне або навіть доіндустріальне суспільство, а надає їм новий аспект. Інформація, наука, знання стають основними джерелами зростання світової економіки і її ефективності. Таким чином, суспільство нічого не втрачає, а нарощує виробничий потенціал, переводить його на новий рівень якісного розвитку. Цей шлях базується на широкомасштабному використанні інтелектуального капіталу на всіх рівнях економічної системи. Відповідно, ефективність сучасної світової економіки у все більшій мірі залежить від ефективності використання і розвитку інтелектуальної складової. Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані із концептуалізацією економіки знань у корпоративних ринкових стратегіях.

Список літератури

1. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення. *Економіст*. 2005, № 6. С. 28-32.
2. Бажал Ю. Знаннєва економіка: теорії і державна політика. *Економіка і прогнозування*. 2003, № 3. С. 71-76.
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования; пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. М.: Academia, 1999. 786 с.
4. Брукінг Е. Интеллектуальный капитал: перевод с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. СПб.: Питер, 2001. 288 с.
5. Бутнік Сіверський О. Інтелектуальний капітал : теоретичний аспект. Капітал. 2002, № 1. С. 16-27.
6. Вовканич С., Семів Л. Людський та інтелектуальний капітали в економіці знань. *Вісник НАН України*. 2008, № 3. С.19.
7. Воронкова В. Формування інноваційного управлінського потенціалу в контексті соціального простору міста. *Збірник наукових праць ДонДУУ: "Соціологія управління". Серія "Спеціальні та галузеві соціології"*, Т. VIII. Вип. 3 (80). Донецьк: ДонДУУ, 2007. 432, с. С. 391-397.
8. Геєць В., Семиноженко В. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: в 3 т.К.: Фенікс, 2007, Т.1. С. 194-209.
9. Геєць В. Україна у вимірі економіки знань. Інститут економіки та прогнозування НАН України. К.: «Основа», 2006. С. 192.

10. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Транзиткнига»; СПб.: Terra Fantastica, 2004. 602 с.
11. Грішнова О. Соціальний капітал: сутність, значення, взаємозв'язок з іншими формами капіталу. *Україна: аспекти праці*. 2009, № 3. С. 19–23.
12. Иноземцев В. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире. Москва : Academia, 1998. 640 с.
13. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
14. Кендюхов О. Інтелектуальний капітал підприємства: гносеологія економічної категорії. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2011, № 2. С. 14.
15. Колот А. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань. *Економічна теорія*. 2007, № 2. С. 3–13.
16. Корнеева О. В. Використання характеристик інтелектуального капіталу і інтелектуального потенціалу в управлінні підприємством. *Наукові праці ДонНТУ*, Випуск 31-3. (Серія економічна). URL: <http://www.donntu.edu.ua> (дата звернення 20.10.2020).
17. Крайнев П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю. Академія правових наук України; НДІ інтелектуальної власності. К.: Вид. дім «ІнЮрре», 2004. С. 75.
18. Михнеева С. Интеллектуализация экономики: инновационное производство и человеческий капитал. *Инновации*. 2003, № 1. С. 14-23.
19. Насибова Э.Н.-К. Эволюция подходов к понятию «Интеллектуальный капитал». *Вестник ИрГТУ*. 2015, № 10 (105). С. 240
20. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. М.: Прогресс, 1990. 296 с.
21. Руус Й., Пайк С, Фернстрем Л. Интеллектуальный капитал. Практика управления. М.: Высшая школа менеджмента, 2010. 448 с.
22. Ситник Й. Вплив інтелектуалізації на процес менеджменту інноваційних підприємств. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2012, № 725(63). С. 372–378
23. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. Под ред. В.Л. Иноземцева. М.: Academia, 1999. С. 372-400.
24. Тофлер Э. Третья волна. М.: Издательство АСТ, 1999. 784 с.
25. Фатхутдинов Р. Инновационный менеджмент: учебник для вузов. 5-е изд. СПб.: Питер, 2007. 448 с.
26. Чухно А. Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика. К: Логос, 2003. 631 с., с. 275–276.
27. Чухно А., Юхименко П., Леоненко П. Сучасні економічні теорії: підручник. Київ: Знання, 2007. 878 с.
28. Becker G. Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*. Supplement. Oct. 1962. URL : <https://www.jstor.org/stable/1829103> (дата звернення 20.09.2020).
29. Druker P. Managment Challenges for 21 Century. London.1999. 342 p.
30. Hudson W. J. Intellectual Capital: how to build it, enhance it, use it. Toronto: John Wiley&Sons Ins., 1993. P. 16.
31. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum. Switzerland. URL: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab-The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf (дата звернення 10.10. 2020).
32. Stewart T. Brainpower. *Fortune Magazine*. 1999, June 3. P. 58. URL: https://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1991/06/03/75096/ (дата звернення: 5.10.2020).
33. Steward T. A. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. New-York: Doudleday & Currency, 1997. 278 p.

References

1. Amosha, O. (2005). Innovatsijnyj shliakh rozvytku Ukrainy: problemy ta rishennia [Innovative way of development of Ukraine: problems and solutions]. *Ekonomist – Economist*, 6, 28-32 [in Ukrainian].
2. Bazhal, Yu. (2003). Znannieva ekonomika: teorii i derzhavna polityka [Cognitive economics: theories and public policy]. *Ekonomika i prohozuvannia - Economics and forecasting*, 3, 71-76 [in Ukrainian].
3. Bell, D. (1999). *The coming post-industrial society. Social forecasting experience* (V.L. Inozemczev, Trans). Moscow: Academia.
4. Bruking, E. (2001). *Intellectual capital* (L.N. Kovalik, Trans.). SPb.: Piter.
5. Butnik Sivers'kyj, O. (2002). Intelektual'nyj kapital : teoretychnyj aspekt [Intellectual capital: a theoretical aspect]. *Kapital - Capital*, 1, 16-27 [in Ukrainian].
6. Vovkanych, S., & Semiv, L. (2008). Liuds'kyj ta intelektual'nyj kapitaly v ekonomitsi znan' [Human and intellectual capital in the knowledge economy]. *Visnyk NAN Ukrainy- Bulletin of the NAS of Ukraine*, 3 [in Ukrainian].

7. Voronkova, V. (2007). Formuvannia innovatsijnoho upravlins'koho potentsialu v konteksti sotsial'noho prostoru mista [Formation of innovative management potential in the context of the social space of the city.]. *Zbirnyk naukovykh prats' DonDUU: "Sotsiologhiia upravlinnia". Seriya "Spetsial'ni ta haluzevi sotsiologhi"* - Collection of scientific works of DonSUM: "Sociology of management". Series "Special and branch sociologies", Vol. VIII, 3 (80), 391-397. Donetsk: DonDUU [in Ukrainian].
8. Heiets', V., & Semynozhenko, V. (2007). *Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrainy: v 3 t.* [Strategic challenges of the XXI century to society and economy of Ukraine: in 3 vols.]. K.: Feniks [in Ukrainian].
9. Heiets', V. (2006). Ukraina u vymiri ekonomiky znan' [Ukraine in the dimension of knowledge economy]. *Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy- Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine* K.: «Osnova» [in Ukrainian].
10. Galbraith, J. (2004). *The New Industrial State* (LLC "AST Publishing House": LLC "Transitkniga", Trans.). SPb.: Terra Fantastica.
11. Hrishnova, O. (2009). Sotsial'nyj kapital: sutnist', znachennia, vzaiemozv'iazok z inshymy formamy kapitalu [Social capital: essence, meaning, relationship with other forms of capital]. *Ukraina: aspekty pratsi - Ukraine: aspects of labor*, 3, 19-23 [in Ukrainian].
12. Inozemcsev, V. (1998). *Za predelami e'konomicheskogo obshchestva. Postindustrial'ny'e teorii i poste'konomicheskie tendenczii v sovremennom mire* [Outside the economic society. Postindustrial theories and post-economic trends in the modern world]. Moskva : Academia [in Russian].
13. Kastel's, M. (2000). *Informacionnaya e'pokha: e'konomika, obshchestvo i kul'tura* [Information age: economy, society and culture]. M.: GU VShE' [in Russian].
14. Kendiukhov, O. (2011). Intelektual'nyj kapital pidpriemstva: hnoseolohiia ekonomichnoi katehorii [Intellectual capital of the enterprise: epistemology of the economic category.]. *Visnyk Donets'koho universytetu ekonomiky ta prava - Bulletin of Donetsk University of Economics and Law*, 2 [in Ukrainian].
15. Kolot, A. (2007). Innovatsijna pratsia ta intelektual'nyj kapital u systemi faktoriv formuvannia ekonomiky znan' [Innovative labor and intellectual capital in the system of factors shaping the knowledge economy]. *Ekonomichna teoriia - Economic theory*, 2, 3-13 [in Ukrainian].
16. Kornieieva, O. (n.d.). Vykorystannia kharakterystyk intelektual'noho kapitalu i intelektual'noho potentsialu v upravlinni pidpriemstvom [The use of the characteristics of intellectual capital and intellectual potential in enterprise management]. *Naukovi pratsi DonNTU - Scientific works of DonNTU*, 31-3. Retrieved from <http://www.donntu.edu.ua> [in Ukrainian].
17. Krajniev, P. (2004). *Intelektual'na ekonomika: upravlinnia promyslovoiu vlasnistiu* [Intellectual economy: management of industrial property]. Akademiia pravovykh nauk Ukrainy; NDI intelektual'noi vlasnosti. K.: Vyd. dim «InYurre» [in Ukrainian].
18. Mikhneeva, S. (2003). Intelektualizatsiia e'konomiki: innovacionnoe proizvodstvo i chelovecheskij kapital [Intellectualization of the economy: innovative production and human capital.]. *Innovaczii – Innovations*, 1, 14-23 [in Russian].
19. Nasibova, E'.N.-K. (2015). E'voljucziia podkhodov k ponyatiyu «Intellektual'ny'j kapital» [Evolution of approaches to the concept of "Intellectual capital"]. *Vestnik IrGTU - Bulletin of ISTU*, 10 (105), 240 [in Russian].
20. Santo, B. (1990). *Innovaczii kak sredstvo e'konomicheskogo razvitiia* [Innovation as a means of economic development]. M.: Progress [in Russian].
21. Ruus, J., Pajk, S., & Fernstrem, L. (2010). *Intellektual'ny'j kapital. Praktika upravleniya* [Intellectual capital. Management practice]. M.: Vy'sshaya shkola menedzhmenta [in Russian].
22. Sytnyk, J. (2012). Vplyv intelektualizatsii na protses menedzhmentu innovatsijnykh pidpriemstv [The influence of intellectualization on the management process of innovative enterprises]. *Visnyk natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika» - Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 725(63), 372–378 [in Ukrainian].
23. Steward, T. (1999). *Intellectual capital. New post-industrial wave in the West. Anthology*. V.L. Inozemtseva (Ed.). M.: Academia.
24. Tofler, E'. (1999). *Tret'ja volna* [The third wave]. M.: Izdatel'stvo AST [in Russian].
25. Fatkhutdinov, R. (2007). *Innovation management: textbook for universities*. (5th ed.). SPb.: Piter.
26. Chukhno, A. (2003). *Informatsijna postindustrial'na ekonomika: teoriia i praktyka* [Information post-industrial economy: theory and practice]. K: Lohos [in Ukrainian].
27. Chukhno, A., Yukhymenko, P., & Leonenko, P. (2007). *Suchasni ekonomichni teorii: pidruchnyk* [Modern economic theories: a textbook]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
28. Becker, G. (1962). Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy. Supplement*. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/1829103> [in English].

29. Druker, P. (1999). *Managment Challenges for 21 Century*. London [in English].
30. Hudson, W.J. (1993). *Intellectual Capital: how to build it, enhance it, use it*. Toronto: John Wiley&Sons Ins. [in English].
31. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum. Switzerland. law.unimelb.edu.au. Retrieved from https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab-The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf [in English].
32. Stewart, T. (1999). Brainpower. *Fortune Magazine*, June 3, 58. Retrieved from https://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1991/06/03/75096/ [in English].
33. Steward, T. (1997). *Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations*. New-York: Doudleday & Currency [in English].

Popova Diana, applicant of the Department of Business

Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Intellectualization of the Economy in the Context of the Genesis of the World Economy

The intellectual resources play an important role at the present stage of the world economy development of the world economy. The implementation of the intellectual resources is carried out in the context of innovative development - through the creation, transfer and implementation of innovations. In the world economy, the competitiveness of countries, regions, enterprises and the welfare of society as a whole depends on the degree of development and efficient use of intellectual resources. The transition from the previous stages of the genesis of the world economy to the newest leads to fundamental transformations of the conditions of economic activity. Today, the main resources for the development of the world economy have become people and their intellectual capital. Thus, modern economic development is characterized by such categories as intellect, intellectual capital, intellectualization. Today there is no single common approach to the essential definition of these economic categories. Therefore, it is extremely important to determine the content of these economic categories, in particular the definition of "intellectualization of the economy" in the context of the genesis of the world economy and society.

The aim of the article is to define the definitions "intellect", "intellectual capital", "intellectualization", to study their transformation in science and significance in modern economic conditions and to define the concept of "intellectualization of the economy".

As a result of analysis we found the multifaceted nature of the concept "intellectualization of the economy", the essence of which is in the process of continuously increasing level of materialization of the latest innovative knowledges, which are formed due to the educational environment, taking into account the needs for specific competencies supported by continuing education and improving the quality of individual and aggregate human capital. It can be argued that at the present stage, the economy needs a person as one who not only has physical strength, but as the owner and manager of a unique force of intellectual energy capable of generating new ideas and transforming the world economy. It is such a significant shift in scientific views on the role of a person and his capabilities occurred during the transition from industrial to neo-industrial society.

Thus, the modern knowledge society does not replace the industrial or even pre-industrial society, but gives them the new aspect. Information, science, knowledges are becoming the main sources of growth of the world economy and its efficiency. Thus, society does not lose anything, but increases production potential, translates it to a new level of quality development. This path is based on the large-scale use of intellectual capital at all levels of the economic system. Accordingly, the efficiency of the modern world economy increasingly depends on the efficiency of use and development of the intellectual component. The prospects for future research will be related to the conceptualization of the knowledge economy in corporate market strategies.

intellectualization, intellectual economy, intellectual capital, human capital, economic growth, world economy, economic transformation

Одержано (Received) 18.10.2020

Прорецензовано (Reviewed) 26.10.2020

Прийнято до друку (Approved) 21.12.2020